

FORME DE PROTECȚIE SOCIALĂ NECONTRIBUTIVĂ

NICOLAE ROȘ*

Abstract: *The social protection is based on the principle of human solidarity, namely the solidarity of those who have no children with those who undertook to grow and educate future generations, the solidarity of those who are healthy people with sick people, the solidarity of active persons with elderly, the solidarity of employed persons with unemployed persons. In all countries of the world, the state intervenes practically in social protection domain.*

Keywords: *social protection, human solidarity, state, domain*

Formele concrete ale protecției sociale sunt reglementate prin acte normative speciale ale căror principal obiectiv este garantarea accesului tuturor cetățenilor la prestațiile și serviciile sociale, precum și la un loc de muncă.

În doctrină există mai multe clasificări criticabile ale formelor de protecție socială. Dintre acestea dorim să menționăm cele propuse de următorii autori:

Florin Pașa și Luminița Pașa, în lucrările lor¹ împart formele de protecție socială în funcție de categoriile de beneficiari omițând categoria salariaților ca beneficiari ai măsurilor de protecție socială. De asemenea nu sunt cuprinse în această clasificare categorii importante de beneficiari cum ar fi: persoanele cu handicap, șomerii, foștii deținuți politici și eroii Revoluției din Decembrie 1989.

Astfel, în concepția autorilor protecția socială se clasifică, după cum urmează:

* Dr. Nicolae Roș, Direcția pentru Tineret a Județului Cluj.

¹ *Cadrul juridic și organizatoric al asistenței sociale în România*, Editura Polirom, 2003, p. 174; *Asistența socială în România*, Editura Polirom, Iași, 2004, p. 54.

I. PRESTAȚII DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Alocațiile familiale:

1. Alocația de stat pentru copii;
2. Alocația suplimentară pentru familiile cu copii;
3. Alocația de întreținere pentru copiii aflați în plasament familial sau încredințați;
4. Alocația pentru copiii nou-născuți.

B. Ajutoarele materiale:

1. Ajutorul social;
2. Ajutorul de urgență;
3. Ajutorul pentru acoperirea unor cheltuieli cu înmormântarea;
4. Ajutorul financiar;
5. Ajutorul pentru refugiați;
6. Ajutorul pentru încălzirea locuinței;
7. Ajutorul anual pentru veteranii de război.

C. Alte forme de sprijin material:

1. Subvenții pentru asociații și fundații;
2. Microcreditele.

II. SERVICII DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

A. Servicii comunitare primare de asistență socială.

B. Servicii specializate de asistență socială în instituții și la domiciliu.

1. Servicii specializate pentru copii;
2. Servicii specializate pentru persoanele cu handicap;
3. Servicii specializate pentru persoanele vârstnice.

O altă clasificare relativă aparține autorului Mihai Alexandru Tănăsescu², clasificare care deși are la bază criteriul beneficiarilor de protecție socială confundă măsurile de asigurări sociale acordate pensionarilor cu măsurile de protecție socială și mai mult decât atât, categoria pensionarilor o tratează alăturat de cea a beneficiarilor de ajutor social.

De asemenea, autorul nu face nici o distincție între formele de protecție socială acordate direct de către stat beneficiarilor (spre exemplu:

² *Protecție socială*, Editura Polirom, București, 2003, pp. 573-587.

acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice) și mijloacele indirecte prin care statul sprijină unele categorii de beneficiari, cum ar fi spre exemplu creditele bancare pentru investiții cu caracter productiv acordate urmașilor eroilor martiri, răniților precum și luptătorilor pentru victoria Revoluției din Decembrie 1989.

O altă critică ce se poate aduce acestei clasificări constă în faptul că autorul tratează separat ajutorul social de venitul minim garantat considerându-le două forme de protecție socială distincte, deși prin apariția Legii nr. 416/2001³ a venitului minim garantat a fost abrogată Legea nr. 67/1995 privind ajutorul social, astfel venitul minim garantat include și dreptul la ajutorul social.

Autorul clasifică formele de protecție socială, după cum urmează:

I. PROTECȚIA SOCIALĂ A ȘOMERILOR ȘI A PERSOANELOR CU HANDICAP

II. PROTECȚIA SOCIALĂ A PENSIONARILOR ȘI A BENEFICIARILOR DE AJUTOR SOCIAL

III. PROTECȚIA SOCIALĂ A ALTOR CATEGORII DE PERSOANE (BENEFICIARI):

1. Veteranii de război, invalizi și văduve de război;
2. Repunerea în unele drepturi economice a locuitorilor Munților Apuseni;
3. Acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar în cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961;
4. Acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice;
5. Eroii-martiri, răniții și luptătorilor din Decembrie 1989;
6. Protecția persoanelor cu tulburări psihice;
7. Protecția tinerilor din mediul rural;
8. Trimiterea bolnavilor pentru tratament în străinătate;
9. Credite bancare pentru investiții cu caracter productiv acordate urmașilor eroilor-martiri, răniților precum și luptătorilor pentru

³ Hotărârea Guvernului nr. 1664/2008 privind indexarea nivelului lunar al venitului minim garantat și al alocației pentru copiii nou-născuți prevăzute de Legea nr. 416/2001, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 847 din 16 decembrie 2008.

victoria Revoluției din Decembrie 1989;

10. Ajutorul anual pentru veteranii de război;
11. Alocația de stat pentru copiii;
12. Protecția minorilor în cadrul serviciilor de programe.

IV. REGLEMENTĂRI SPECIFICE

1. Instituirea prețului național de referință pentru energia termică furnizată populației și acordarea de ajutoare bănești pentru categorii defavorizate ale populației;

2. Acordarea despăgubirilor în caz de calamități naturale în agricultură;

3. Ajutoare pentru încălzirea locuinței;

4. Venitul minim garantat;

5. Alocații de hrană din unitățile bugetare de asistență socială pentru copii;

6. Indexarea nivelului lunar a venitului minim garantat;

7. Compensarea unor medicamente de uz uman.

Profesorul D.V. Firoiu⁴ clasifică formele de protecție socială în funcție de sistemul contributiv (salariați) respectiv necontributiv (nesalariați). Această clasificare este incompletă întrucât omite unele categorii beneficiare de protecție socială și anume: soțiiile celor care satisfac serviciul militar obligatoriu și refugiații⁵. De asemenea, autorul nu cuprinde în clasificarea sa anumite forme de protecție socială. Dintre formele directe menționăm: ajutorul pentru înmormântare și ajutorul pentru încălzirea locuinței, iar dintre formele indirecte microcreditele și subvențiile acordate de stat asociațiilor și fundațiilor române cu personalitate juridică ce înființează și administrează unități de asistență socială⁶.

Astfel, autorul clasifică formele de protecție socială, după cum urmează:

⁴ *Dreptul muncii și securității sociale*, Vol. 2, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, p. 337.

⁵ A se vedea Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 401 din 20 iulie 2001.

⁶ A se vedea Legea nr. 34/1998 privind acordarea unor subvenții asociațiilor și fundațiilor române, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 29 din 27 ianuarie 1998.

I. PROTECȚIA SOCIALĂ A SALARIAȚILOR:

1. Indexarea și compensarea salariilor;
2. Salariul minim;
3. Tichetele de masă;
4. Plățile compensatorii și alte măsuri de protecție socială.

II. PROTECȚIA SOCIALĂ A NESALARIAȚILOR:

1. Protecția socială specială a șomerilor;
2. Protecția specială a persoanelor cu handicap;
3. Protecția socială a elevilor și studenților;
4. Ajutorul social;
5. Protecția specială a copilului;
6. Asistența socială a persoanelor vârstnice;
7. Cantinele de ajutor social;
8. Protecția specială a foștilor deținuți politici;
9. Drepturile eroilor-martiri, urmașilor și răniților precum și luptătorilor pentru victoria Revoluției din Decembrie 1989.

Alți autori⁷ clasifică formele de protecție socială în funcție de criteriul contributiv/necontributiv neincluzând o categorie importantă de beneficiari și anume persoanele cu handicap. În schimb, menționează pensiile ca formă de protecție socială deși acestea reprezintă o măsură de asigurare socială. Autorii se limitează la o prezentare sumară a formelor de protecție socială fără a prezenta particularitățile ce le deosebesc.

Astfel, autorii clasifică formele de protecție socială, după cum urmează:

I. SECURITATE SOCIALĂ (sistem contributiv):

1. Pensii;
2. Șomaj;
3. Accidente;
4. Accidente/boli profesionale;
5. Fond de risc și accidente.

II. ASISTENȚĂ SOCIALĂ (sistem necontributiv):

- A. Alocațiile familiale:

⁷ Abraham P., Crăciun A., *Legislație în asistență socială*, Vol. II, Reglementări interne, Editura Național, București, 2000, pp. 848-849.

1. Alocația de stat pentru copii;
2. Alocația suplimentară pentru familiile cu copii;
3. Alocația de întreținere;
4. Indemnizația de naștere.

B. Prestații de asistență socială:

1. Ajutorul social;
2. Ajutorul de urgență;
3. Ajutorul în caz de deces;
4. Ajutorul pentru refugiați;
5. Ajutorul pentru persoanele cu handicap.

C. Servicii de asistență socială:

1. Servicii de găzduire și îngrijire (instituții);
2. Servicii socio-medicale;
3. Servicii sociale specializate pentru protecția copilului;
4. Subvenții acordate pentru activitatea de asistență socială;
5. Cantina de ajutor social;
6. Servicii sociale.

Întrucât lucrarea de față tratează protecția socială necontributivă înfăptuită de administrația publică în beneficiul nesalariaților, propunem următoarea clasificare relativă a formelor de protecție socială necontributivă în funcție de scopul pentru care se acordă. Alocațiile familiale sunt acordate în scopul stimulării creșterii natalității și a prevenirii abandonului copiilor, în timp ce ajutoarele materiale directe și indirecte se acordă persoanelor care se află într-o situație specială la un moment dat și se bazează pe principiul solidarității sociale.

Serviciile de protecție socială și programele sociale naționale vin în sprijinul acelor categorii de persoane care se află în situații socio-medice și economice diferite și care nu se pot întreține singure sau au nevoie de servicii specializate pentru a se reintegra social.

Această clasificare are o valoare relativă deoarece protecția socială necontributivă se poate clasifica și în funcție de alte criterii cum ar fi: subiectele beneficiare sau organele competente să acorde măsurile de protecție, ș.a.m.d.

Maria Molnar și Maria Poenaru în lucrarea lor „Protecția socială

în România. Repere europene”⁸ propun următoarea schemă de protecție socială necontributivă:

Funcții	Categoriile de scheme
Invaliditate	Protecția persoanelor cu handicap
	Prestații bănești
	Servicii sociale (asistent personal, asistent personal profesionist, centre de tip rezidențial)
	Gratuități și tarife reduse
	Facilități fiscale
	Pensii de invaliditate – luptătorii din Revoluția din decembrie 1989
Bătrânețe	Indemnizații pentru veteranii de război
	Indemnizații pentru persoanele persecutate din motive politice de dictatură instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și pentru cele deportate în străinătate și constituite în prizonieri.
	Gratuități și reduceri de tarife la transport, telefon, radio-TV.
	Scutiri de impozite și taxe.
	Servicii de asistență socială pentru persoanele vârstnice: <ul style="list-style-type: none"> - la domiciliu; - în cămine de zi, cluburi pentru vârstnici, case de îngrijire temporară, apartamente sau locuințe speciale, etc.
Șomaj	Doar pentru absolvenții din învățământ.
Locuință	Ajutorul pentru încălzirea locuinței
	Locuințe de urgență/sociale
Sărăcie și excludere socială	Venitul minim garantat
	Ajutoare sociale/de urgență
	Cantine sociale
	Servicii de asistență socială pentru categorii de populație expuse riscului marginalizării sociale.

⁸ Molnar M., Poenaru M., *Protecția socială în România. Repere europene*, Editura Bren, București, 2008, pp. 99-101.

Conform art. 3 din Legea nr. 705/2001 privind sistemul național de asistență socială, prestațiile de asistență socială⁹:

- se acordă în bani sau în natură;
- sunt susținute de măsuri de redistribuție financiară;

Cuprind:

- alocațiile familiale;
- ajutoarele sociale;
- ajutoarele speciale către familii sau persoane, în funcție de nevoile și veniturile acestora.

Alocațiile familiale:

- alocația de stat pentru copii;
- alocația complementară;
- alocația de sprijin pentru familia monoparentală;
- alocația de întreținere pentru copiii aflați în plasament familial sau încredințați;
- alocația pentru copiii nou-născuți.

Alocațiile sociale:

- ajutorul social;
- ajutorul de urgență;
- ajutorul pentru acoperirea unor cheltuieli cu înmormântarea;
- ajutorul financiar;
- ajutorul pentru refugiați;
- ajutorul pentru încălzirea locuinței;
- ajutorul anual pentru veteranii de război.

În demersul nostru propunem următoarea clasificare a formelor de protecție socială necontributivă înfăptuită de instituțiile administrative din România:

⁹ Abrogată prin Legea nr. 47/2006, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 239 din 16 martie 2006.

A. Alocații familiale	B. Ajutoare materiale	C. Servicii și programe de protecție socială
1. Alocații de stat pentru copii	1. Ajutorul de șomaj	1. Servicii specializate pentru copii
2. Alocații suplimentare pentru familiile cu copii	2. Ajutorul financiar	2. Servicii specializate pentru copii cu handicap
3. Alocații de întreținere pentru copii aflați în plasament familial sau încredințați	3. Facilități fiscale	3. Ajutorul pentru refugiați
4. Alocații pentru copiii nou-născuți	4. Microcredite	4. Cantinele de ajutor social
	5. Ajutor pentru eroii revoluției	5. Servicii pentru copii aflați în dificultate
	6. Ajutorul pentru acoperirea unor cheltuieli cu înmormântarea	6. Programul național „Laptele și cornul”
	7. Ajutorul pentru persoanele cu handicap	7. Programul privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale
	8. Ajutor pentru încălzirea locuințelor	
	9. Ajutor anual pentru veteranii de război	
	10. Ajutor pentru foștii deținuți politici	
	11. Burse sociale pentru elevi și studenți	
	12. Subvenții pentru asociații și fundații	